
SIJAMSTVO SVJETOVNE I CRKVENE (SPC) OPOZICIJE

Sreten Zeković

A part of the political opposition and the Serbian Orthodox Church are the Siamese twins united against the secular and independent state of Montenegro. Secular-sacral Serbian nationalism with its "threatened aggression" is a re-archaisation of the counter-reformist collaboration of secular and sacral against the autochthonous Montenegrin secularization and sovereignty, in the form of clash between "black hats" and "red hats". The imperial sacred Serbian "unity, peace and harmony" represent the Serbification and discrimination of the Montenegrin people and the Montenegrin Orthodox Church for the sake of resurrection of "Serbian Montenegro" from 1918.

Zbog izuzetnih aktuelnih okolnosti, zloupotrebe SPC, „srpske vjere“ („srpskog pravoslavlja“ ili „pravoslavnog /sve/srpstva“) „srpskog teodula“ i uopšte ideologija *sijamstva svjetovno-sakralnog sveto-srpstva* protiv *sekularnosti i suverenosti Crne Gore*, potrebno je elementarno podšetiti na navedene termine i pojmove da bi videli đe nas vrće, vuče i u koje vrijeme „lice i naličje“ svjetovno-sakralne opozicije.

U neraspup(č)ivoj vezi sa svjetsko-epohalnim procesom građanizacije i kapitali(zami)zacije,¹ i njime uslovljene sekularizacije opštenito, odvijao se „svjetski“, univerzalni proces pluralne

¹ Kapitalil(zami)zacija sa umetkom (zami) da se razlikuje od obične upotrebe kapitalizacija.

„nacionalizacije“² i/ili preformiranja naroda u naciju. Kulminira u modernom dobu (moderni) i, šire, građanskom društvu, koje se u konstituisanju naziva i moderno (građansko-nacionalno) društvo, jer nacionalno, u nerazdvojnoj vezi sa svojinskim (kapital-odnosima i građanizacijom) takođe postaje „svjetski“ proces ili način samokonstituisanja i postojanja „svjetskog“,³ pošto su narodi i nacije nuž(de)ne prirodnoistorijske pretpostavke i osnova „svjetske (građanske) povijesti“ (civilizacije) koja se ispoljava i smokonstituiše kroz „nacionalne (oslobodilačke) istorije“.

Građanska civilizacija i reformacija

Svaka *građanska revolucija* ujedno je i specifična *nacionalna revolucija* ili narodno-nacionalni i ukupni *duhovni* (kulturni) *preporod*. *Moderno (građansko) društvo* se i uobličavalo kroz nove nacionalne države ili na pijemontsko-ujed(i)niteljskoj jednonacionalnoj državi (na jednoj nacionalnoj osnovi više prisajedinjenih naroda-nacija i država).⁴ Zato su opštenita *građanizacija* (*kapitalizamizacija*) i „*nacionalizacija*“ povijesna stvarna i/ili osnova *sekularizacije* uopšte, same povijesti, samog društva u cjelini, u najširem smislu, kao najopštija duhovna refleksija svoje osnove, kako *svjetovne* tako i same *religiozne* sfere (a ne samo dosta uobičajeno reducirano na *političku sekularizaciju*) odvajanje *svjetovne od crkvene vlasti*, i to samo po potrebi i interesu jedne strane.⁵ Često se neosnovano i jednos-

² „Nacionalizacija“ se piše između znaka navoda, jer nije u uobičajenom značenju, npr. kao u pravu.

³ „Svjetsko“ pišem između znaka navoda, jer se neosnovano, geomorfno ne razlikuje od kosmičko-svjetskog sa kojim nije sinonim. Zato je bolji ovdašnji termin *globalno*.

⁴ Kao npr. svesrpska Velika Srbija i svesrpska KSHS i Jug/žn/oslavija i zato Srboslavija.

⁵ Izraz *sekularizacija* (lat. *seculum* = ljudsko vrijeme, doba, vijek; grč. *aion*

trano *sekularizacija*, u užem smislu, definiše da je to *odvajanje svjetovne i duhovne vlasti*, ali i sama analiza te definicije implicitno upućuje na šire određenje sekularizacije.⁶

Takva sekularizacija je u suštini *antifeudalni* proces obostranog pluralnog oslobađanja nacionalnih zajednica od apsolutno-monističkog univerzalizma, monolitizma i *gospodarenja crkve, religije i teologije* u čijoj je službi bio (a u anahronim, retrogradnim pojavama i ostao) čitavi svjetovni život i duh.⁷ Kao i

– eon = „svjetsko vrijeme“ (u značenju „ovozemaljsko“, čovjekovo, svjetovno vrijeme) označava ono što je „svjetovno“, naspram „sveštenom“, „sakralnom“, crkvenom, teološkom, vječnom, božansko nebesko. U izoštrenom smilu, sekularizacija znači (raz)dvajanje crkveno-vjerskog i svjetovnog. U opštem, kulturološkom značenju: preovladavanje „svjetovnog“ duha, „posvjetovljenje“, odnosno slabljenje uticaja bogoslovlja, religije i crkve dominantne društveno-političke snage (koja je u srednjovjekovlju bibla primarna, potpuno dominantna, monolitna, „univerzalna“, potpuno nadređena svjetovnom duhu i životu. Sekularizacija je bliska, ali ne i ista, terminu i pojmu „ponarođavanje“. Bliska je jer budi (u feudalizmu sasvim podređenu kmetsku) narodnu kulturu i „narodne preporode“. Uporedo sa terminom „sekularizacija“, javljaju se i termini „laicizacija“, pa i „ateizacija“ (potpuno napuštanje religije).

⁶ Međutim, to je terminološko-pojmovna neprimjerenost definicije pomoću „duhovne“ naspram „svjetovne“ vlasti. Naime, time se pod „duhovnim“, odnosno *duhom* neosnovano podrazumijeva samo *religiozni duh*, odnosno „sakralno-eklezijastički duh“ u smislu njegovog odvajanja od „svjetovnog“. Tu se *duh* reducira samo na *bogomoljsko-vjerobaški duh* i apstraktno poistovjećuje sa „duhom“ i „duhovnim“ uopšte u kojem je „vjerski duh“ samo jedan njegov (ob)lik. Tijem se „svjetovno“, kao, potpuno „očistilo“ i ostalo bez „duhovnog“. To znači da se *cjeloviti i jedinstveni duh* zatamničio u crkvnosti i vjeru“. Ovakvo pristupište i terminologija su recidivi srednjovjekovnog apsolutnog monističkog bogoslovske gospodarenja i monolitizma bogomolje i vjere, „religioznog duha“, tj. od kada je vjera, bogomolja i bogoslovlje primordijalno nadređeno svemu i sve njime obuhvatalo.

⁷ U zapadnom hrišćanstvu „Filozofija je sluškinja teologije“ i učenje o

ostalom svjetovnom biću, i *osnova nacije više nije crkveno-vjerska* ni obogotvoreno *caristička*, već *svjetovna*, odnosno *prirodnoistorijska* (ovovremeno-prostorna, ovozemna). Pošto se građanizacija i kapitali(zami)zacija, kao podloga sekularizacije, odvija vazda u svojim „prirodnim ramovima“ (u prirodnoistorijskom zajedništvu-naroda-nacija) konkretno određenog prostora i vremena, dakle, pluralno i višesmjerno, to je i „nacionalizacija“ kao *druga strana sekularizacije*, i obrnuto, „lice i naličje“ jedinstvenog novovjekog, antifeudalnog, oslobodilačkog procesa građanizacije i kapitali(mi)zacije

Bitno antisrednjovjekovno-feudalno (što ne znači automatski i antireligiozno, ni antiteološko i ateističko, već samo oslobađanje od apsolutnog tutorstva crkve, religije i teologije nad ukupnim svjetovnim životom i duhom), *ponarođavanje* je omasovljena, dosljedna i u narodu radikalizovana *sekularizacija* (narodno-nacionalne kulturne preporode, buđenje narodne svijesti iz gvozdениh stega potčinjenog kmetstva), koja se, nepotpuno, dovršava u nacionalnijem (u nerazdvojnoj svezi i istodobno sa socijalnim) *građanskim revolucijama*. U tom složenom sklopu, *nacionalizacija* potencira, koristi i usmjerava *sekularizaciju* i *ponarođavanje*, kao epohalno-svjetske procese, u pravcu autohtonog razotkrivanja i demistifikacije svakoga apstraktnog apsolutno-monističkog, naročito i crkveno-teološkog univerzalizma, monolitizma, centralizma, hegemonizma, totalitarizma autoritarizma. Nužno zahtijeva *ponarođavanje*, *narodne duhovne preporode*, *izjednačavanje*, *slobodu za sve* i *demokrati(zaci)ju odnosa*, sve nasuprot srednjovjekovno-feudalnom apsolutizmu, napadnom totalitarizmu.

„dvojnosti istine“: „po Bogu i po čovjeku“, kao već tolerantnijem odnosu između trajnog problema *odnosa vjere i razuma*, a u istočno-vizantijskom pravoslavlju *isihazam* odbača *razum iz vjere* i „dijalektičko hrišćanstvo“ u ime mistične ekstaze.

Sukob starog i novog duha vremena i prostora

U borbi protiv srednjovjekovlja i feudalizma mlado građanstvo moralo se osloniti na šire narodne mase, radnu-kmetsku sirotinju, narod, da bi pomoću njega izvršilo revoluciju, uzelo vlast usvoje ruke i stvorilo uslove za nesmetan i otvoren razvoj *građanskog svijeta*. Građanske snage morale su biti kadre da polože pravo na opštu vladavinu, u ime opštijeh prava društva u cjelini, da pokrenu sve oblasti društva i da istupe kao opšti (re)prezentant svih nezadovoljnih, protiv srednjovjekovnog apsolutizma, socijalno-ekonomskog, političkog i narodnosno-nacionalnog monopola, nadređenosti i privilegija. Morale su ispoljiti onu širinu duše koja se poistovjećuje sa narodnom dušom. Trebalo je šire narodne mase osvijestiti, prosvijet(1)iti i osloboditi ih raznijeh okova i rastrganosti srednjega vijeka, arhe-carizama, krunom obogotvorenih imperija, osvojenih/podređenih narod(nos)no-nacionalnih država, rastrganih autarhičnih zajednica, i s vrhu svega, *lične kmetske zavisnosti* od feudalnog plemstva i sveštenstva, čiji je glavni ideološki stožer bila ondašnja *crkva, sveštenstvo i bogoslovlje* sa svojim totalitarnim satanisanjem, anatemom, fatalnom ekskomunikacijom i njenim *vjerskim populizmom* (koji je totalitarno primoravao kmetsku sirotinju da se „prijeteći dobrovoljno“ histerično navijački prazni u giljotinama, dželatskim smaknućima, vješalima, „spaljivanju vještica“). To je bio „novi moderni duh vremena u novim prostorima“ i konkretnim građansko-nacionalnim revolucijama.

Cjelokupna novovjeko-građanska kultura (u najširem smislu i značenju), u suštini idejnost (ideologija) građanskog društva u usponu, na raznijem stupnjevima razvitka javlja se kao *puna kritička suprotnost srednjovjekovnoj kulturi u cjelini* (od humanizma i renesanse, reformacije, racionalizma i empirizma, prosvjetiteljstva uopšte, sve do njegovog filozofskog vrha njemačke

klasične filozofije, ali i do grandioznog razvitka i osamostalji-
vanja nauka). Ona je zapravo građanizovana sekularizacija
novovjekog demokratskog života i duha. Taj antagonistički
međusobni sukob odvija se u sklopu ideološke borbe dva
različita sukobljena sistema, dvije „svjetske klase“, dva svijeta,
dva pogleda na svijet, dva sukobljena svjetsko-istorijska pore-
tka. Sukob je između dvije sasvim različite koncepcije o svijetu,
životu i čovjeku, koje se iznutra i spolja sukobljavaju, raz-
ješavaju i nadilaze, noseći u toku prevazilaženja obilježja i
jednog i drugog. To je i borba u samom duhu, između staroga i
novog duha „vremena i prostora“.

Trebalo je pripremiti i izvršiti *revoluciju u duhu* (filozofiji,
nauci, umjetnosti, svijesti, idejama i ideologiji) koja je bila pre-
duslov za stvarnu (životnu, proizvodnu, političku, nacionalnu i
duhovnu) *građansku revoluciju*. Ovi(aj) novi moderni „duh vre-
mena i prostora“ bio je „duhovno oružje“ *građanske revolucije*,
sama „duhovna revolucija“ *građanizacije i opštenite sekular-
izacije*. To je zapravo bila *revolucionisana sekularizacija*, seku-
larno duhovno oružje, „revolucija u duhu“, stalno revolu-
cionisanje duha i/ili „*narodni kulturni* (narodno-nacionalni) *pre-
porodi*“ (naroda u nacije), nazivane i *reformacija* u opštem smis-
lu. Toga radi su parole građanskijeh pokreta i građanske epohe
uopšte *sloboda za sve, jednakost i ravnopravnost svih, svje-
tovno-nacionalno i međunacionalno bratstvo*. To je bila i ostala
borba u duhu i za duh, za duh moći, vlasti, prevlasti između
Boga i čo(vj)eka, crkveno-vjerskog i svjetovnog života i duha,
profundirana suština i temelj *građanskog procesa sekularizacije*
kojoj se samrtnički, „ugroženo-agresivno suprotstavljala, sve do
danas, *kontrareformacija* za očuvanje, zadržavanje,
ukošt(č)avanje starog monopolnog *statusa quo* – srednjov-
jekovno-feudalnog i prijetnog opštenitog teokratizma („vla-
davina božja“), svjetovno-sakralnog sijamstva i identiteta.

Dioba vlasti na zemaljsko i nebesko carstvo

Cjelokupna rečena „svjetska (svjetovna) osnova“ građanskog svijeta (građanizacija, kapitali/mi/zacija i civilizacija) uslovljava *opštu sekularizaciju*. Na djelu je svjetska drama (raz)diobe vlasti između Čovjeka i Boga. Prisutno stvarno sukobljavanje i udvajanje ova „dva svjetska poretka“ („starog i novog-modernog svijeta“) (re)prezentantno se reflektuje u svijesti, u duhu kao „u sebi, u temelju, podvojenom totalitetu“ svjetske istorije, koji se *račva, dvoji, razilazi u dva pola* Misterije „Carstva“ Vlasti, Moći (kao slobode i njenog potiranja)⁸ koji se u temelju *udvaja*⁹ i *razgraničava* na tzv. „duhovnu“ i „svjetovnu“ *vlast*, Boga i Čovjeka, *Božje Carstvo Nebesko* i *čovjekovo carstvo zemaljsko* (*Caru carevo, a Bogu božje*, što je postalo i ostalo osnovni bogomoljsko-vjerski kanon). Samo „Carstvo“ Vlast se *dvoji i razgraničava* na dva pola (iz prijetnog *teokratskog* jedinstva) i jedan i drugi „posebito i zasebito“ u svojoj oblasti, strogo omeđeno, pod *obostranom zabranom miješanja jedne u drugu*, i obrnuto.

⁸ U filozofskoj i drugoj literaturi se javlja kao odnos „carstva nužnosti“ i „carstva slobode“, „slobode“ i „nužnosti“, stvarne slobode i metafizičke slobode (samo kao kontemplacije, u duhu), „zemaljskog“ i „nebeskog carstva“.

⁹ Filozofski vrh(unac) novovjeke moderne filozofije je Hegelova *Apsolutna Ideja i dijalektika totaliteta* Totalitet je *Apsolutna Ideja* (ideja slobode kao *totalitet* građansko-civilizacijske povijesti) koja se „u sebi udvaja“, razilazi u dva sukobljena pola i završava u građanskoj slobodi, građanizaciji i sekularizaciji. Moje gledište je da je Hegelova Apsolutna Ideja – *imperijalna ideja slobode* koja se *u sebi udvaja i razilazi* na dva suprotna pola Misterije Vlasti, Moći i ujedno *mimoilaze u rasredištenom središtu, bez fiks(ira)nog centra, nego pokretnog, promjenljivog nedodirljivog, nešećenog centra* čime se razbija (i simbolom) *kružni put vječnosti*. Umjesto kruga i *obnavljanog* „kružnog puta“, ovde je putanja „spiralana osmica i osmičenja“ ujedno „puta na gore“ i „izvana“ i „puta na dolje“ „iznutra“.

Uobičajeno se često ne shvata da to ujedno znači, da *sekularizacija* nije samo *odvajanje*, *osamostaljivanje*, *samostalnost* svega „sekularnog“ od „religioznog“, i obrnuto, odnosno da nije samo *pozitivna* za svjetovnu oblast, a *negativna* za crkveno-vjersko-bogoslovsku, nego i da je i za nju nužno *pozitivna*. Jer, sekularizacija se ujedno uporedo odvija i *unutar same bogomolje, religije i teologije*, kao *osamostaljivanje* njihovog *posebitog bivstva*, onoga što ona, po svom *biću*, *je*, *je*, *autonomnost religije po sebi*, kao *same religije*, (a ne po nečem drugom, *heteronomna*,¹⁰ što ona *nije*, *po sebi*),¹¹ rasterećena svega onoga starog apsolutnog, „univerzalizma“, monolitizma, apstraktnog monizma i pretenzija sveobuhvatnog totalizma, preuzimanja primata od filozofije totaliteta (stvarnosti), koji se nameće i kao totalitarizam i autoritarizam protiv opštjeljudske i individualne slobode (mnogo rigoroznije, ostrahističke hijerarhijske podređenosti od one vojn/ičk/e i militarizovane). Nasuprot takvoj heteronomnosti, i sama se religija (kao i ostale oblasti duha) oslobađa od njenog *vanjskog drugobića*, *drugotnosti*, *drugosti*, *otuđenosti od same sebe*¹² (vanjskih uticaja, zavisnosti, spupčenosti, sijamstva, zloupotr/ij/eblljavana i manipulisana u službi svjetovnih vlasti, interesa i podređenosti, u ideološko-političke, i to često nacionalističke svrhe, njenoj

¹⁰ Analogija i komparacija po Kantovoj podjeli morala na *autonomnu* i *heteronomnu* etiku, po kojem su i *Bog* i *besmrtnost duše* metafizičke, transcendentne ideje i/ili agnostička „stvar(nost) po sebi“, kao antitetička (nedokaziva) *pretpostavka* izvan mogućeg ljudskog iskustva, izvan čovjekove ovozemne stvarnosti.

¹¹ I G. Hegel smatra da je religija jedan od stupnjeva u razvoju apolutnog duha, pored umjetnosti i filozofije kao jedinog lika istine, „znanstvenog lika istine“.

¹² To je u skladu sa sve većom diferencijacijom u društvenoj *podjeli rada*, koja uslovljava i određuje opšteniti proces pluralizovane autonomne diferencijacije u svijesti, svih oblika ljudskog duha: nauke (istine), filozofije, ontologije (totaliteta), aksiologije/etike (dobra), umjetnosti – estetike (lijepog) i religije teologije (svetog, božjeg).

nacifikaciji, nacionalističkoj i veldržavnoj genocidnosti i vjerskoj isključivosti /netoleranciji/).

Jedan od pozitivnih ishoda sekularizacije je bio i pokret *reformacije*, *protestantizma*, *liberalizovanje unutar same religije i teologije*, a ujedno i u međuvjerskoj toleranciji. Svemu tome se samrtnički protivila zv. *kontrareformacija* kao najveći neprijatelj *sekularizacije* uopšte (a s njom i liberalizacije, građanske demokratije i pluralizma) i svih njenih oblika, jer svoj stari totalitarizam, autoritarizam i monopolistički *status quo* (h)oće da zadrži i „opravdaju“ (pa i danas) gledištem da negativno utiče na crkvu, vjeru u Boga, da ih slabi, smanjuje vjersku pastvu, obezvrjeđuje vjerski moral i da vodi u bezbožništvo, ateizam.¹³

Crnogorska nacionalna revolucija

Rečeni osnovni i opšti prirodnoistorijski uslovi stekli su se i u specifičnoj (autohtonoj) bitno *antifeudalnoj* crnogorskoj nacionalnoj revoluciji. Proces *sekularizacije* u crnogorskom tradicionalnom društvu bio je vrlo specifičan, različit od evropskoga i ostalih u okruženju, jer se odvijao na posebnoj prirodnoistorijskoj (društvenoj) osnovi, pa i u obrnutom toku od njihovih. Ovo zato što je išao od bitno sekularnog, narodnog, ponarodenog, slobodarskog (rano ukinutog kmetstva), dominantno nedogmatskog, nekanonskog, do praktične areligioznosti, crnogorskog slobodarskog narodnog duha kroz vjekovnu „borbu neprestanu“, stalno revolucionisanje tradicionalne

¹³ U njegošologiji i montenegrinologiji uopšte zatura se da je Njegoš domakao do ovog istorijskog konteksta svojom posebitom drugačicom hrišćanstva – crnogoroslavlja kao slobodoslavlja, nacionalno-oslobodilačka herojska religija slobodarskog tradicionalnog crnogorcizma i njegovog avangardnog oslobodilačkog integralizma ili specifičnog autohtonog crnogorskog narodnog preporoda.

evolucije sekularnog slobodarskog duha i života starijih Crnogoraca koji je uobličavao naciju crnogorsku.

U tome su bitni kontrareformatorski razlozi napada imperijalnih sila i njihovih bogomolja-vjera na slobodarsku-revolucionarnu Crnu Goru i njihove vladike-grospodare za njihov svjetovni-narodni duh koji je zabatalio, ignorisao crkvu i vjeru. Glavni cilj toga je bio da se ukoči i/ili prekine ili da se zamagli, unese zabuna i zbrka u crnogorski narod/naciju i njenu nacionalnu državu. Sv. Petar Crnogorski je na to odgovarao da im smeta samostalni narodni duh i način samoorganizovanja, samoopstojanja narodnog, državnog i crkvenog života crnogorskog. A ustvari je to ono, što sam podavno nazvao, *specifična autohtona crnogorska sekularizacija*, njen ishod rani, prvačni, avangardni i pijemontski *narodni (duhovni) preporod (naroda u naciju)* ili slobodarski tradicionalni *crnogorcizam* i isto takva nacija crnogorska i njena nacionalna država. Nije to suminula, za turske imperijalne ciljeve, ni martirska, martološka „turska Srbija“ i njena (pro)turska „Pećka patrijaršija *slavenosrpska*“ da bi imala crkovno-vjesku jurisdikcijsku kontrolu i nad neporobljenom Crnom Gorom i Crnogorcima koji treba da bude *dio „turske Srbije“*,¹⁴ a Crnogorci da se utope u *slavenosrbe*, odnosno u poslušnu „srpsku (pravoslavnu) raju“.¹⁵ Na tom martološko-

¹⁴ Srpski etnolog Tatomir Vukanović, u svoj knjizi *Etnogeneza južnoslovenskih naroda*,

Navodi: „Posle obnove Pečke patrijaršije u 16. st. (1566/1766) pod uticajem pravoslavne crkve, negovano je i pospešivano (na osnovu jednačenja srpstva i pravoslavlja) 'srbovanje'. Na tim temeljima je isticano (18. i 19. st.) da je Crna Gora ne samo srpska zemlja nego je i deo Srbije“. To ističu i drugi spisatelji, počev od Dositeja Obradovića, Vuka St. Karadžića i čitave propagandne gomile.

¹⁵ Ne samo da su pripadnici Turskog carstva, kao inovjernici, suprotstavljali svoju islamsku vjeru svijem pravoslavicima Pečke patrijaršije Srbima, „srpskoj raji“, nego i drugi izvanjci, čak i iz Evrope. Između mnogih drugih,

martirskom „pravoslavnom (sve)srpstvu“ i/ili pečko-patrijaršijskom jurisdikcijskom „slavenosrpstvu“, „srpskom pravoslavlju“ (utopijskom, nebeskom „slavenosrpskom carstvu“, nastaviće ugrađivanje i one druge – svjetovne strane načertanijevsko „vaskrsenje“ Srpskoga (Dušanova) carstva i njemu odgovarajuće Pečke patrijaršije. Tijem je komple(men)tirano srednjovjekovno istočno-vizantijsko-azijsko sijamstvo svjetovno-sakralnog svetosrpstva (veledržavna, velenacionalistička spupčenost „srpske vjere“ i Srpskog carstva kao neizvidane „srpske nacije s greškom“ i „trajnim defektom“, najjasnije ispoljen *sa vrha SPC i srpskog režima* u povodu aktuelnih *vjersko-populističkih i pučističkih, velikosrpskih i velenacionalističkih, svetosavsko fundamentalističkih, genocidno anticrnogorskih, antisuverenističkih, antidemokratskih, anti-sekularnih, antievropskih, antinativističkih i nacifikovanih, ucjenjivačkih* (opet *bezuslovnih*) *satanski zloupotrijebljenih vjerskih protesta sa molebanima, litijama, transparentima, (sve)srpskim zastavama, najotvorenijim političkim opozicionim govorima protiv suverenističke vlasti i režima*. Zato su ovi „crnokapički“ i „crnomantijaški“ protesti suštinski nastavljeni predizborni „građanski protesti“ (2019) i njihova pravoslavizirana i svetosavizirana *homogenizacija* (do one S. Moljevića četnikolike „Homogene Srbije“) na „totalnoj kritici svega i svačesa“ suverenističkog režima. Ujedno je ovaj pravoslavno-svetosavski fundamentalizam nanišanjen na nesrpske i inovjerne građane CG, uz potpunu zaštitu i „advokaturu“ većinske političke opozicije i medija, kao „devedesetih godina“. O tome će detaljnije i utanačenije biti više riječi u zadnjem III zaključnom odjeljku ove studije.

to konstatuje i etnolog Špiro Kulišić koji navodi da tek od početka 17. v. u Crnoj Gori javlja se pravoslavna „vjeroispovijest kao 'srpski obred', što znači ujedno i srpsku narodnost, etničku pripadnost“ (O etnogenezi Crnogoraca, *Pobjeda*, Podgorica).

Uz velike, žestoke, često i vrlo krizne, i vojne otpore tekao je rečeni proces sekularnog samokonstituisanja crnogorske nacionalne državnosti. Otpori su bili podstrekavani i podržavani izvana i iznutra, od opozicionih struja u borbi za vlast, u koju je, preko vanjske srpske crkve, često bila umiješana manastirsko-kaluđerska bratija i ostali sveštenici.

Tek na vrhu, u toku pojačane centralizacije crnogorske nacionalne državo(tvornosti), počinje etatistička instrumentalizacija religije i crkve, dogmatizacija, kanonizacija i zavođenje strogog reda i hijerarhije u crkvu i religiju. Također, crnogorski narodni preporod se odvijao u vjekovnoj borbi za slobodu u kojoj se formirao slobodarski tradicionalni avangardni crnogorizam, i zato mu u strogom smislu i ne odgovara pojam „narodni preporod“, jer u njemu nije bilo „narodnog preporoda“ u smislu autonomaškoga, hatišerifskog i naličnog osamostaljivanja u okivru tuđinskih i svojih ustanova i zakona (po načelu legaliteta) i crkvenog dogmatizma. Sam crnogorski duh bio je od početka oslobođen takvih okova, bio slobodan, „jeretičan“, ponarođavan, narodni u čijoj je službi bila i crkva i sama religija, više herojsko-odbrambeni nacionalni ideal.

Specifičnost složene atipične zajednice i fenomena slobode

Crnogorsko tradicionalno društvo čini vrlo složenu i specifičnu zajednicu u kojoj se, na relativno visokom stupnju razvitka, zadržao, odnosno reorganizovao i reintegrisao u višim, vitalnijim oblicima prirodni odnos i dominantno *nerescendentna* (*nepostvarena*) društvena struktura koja određuje isti takav odnos prema prirodi, ljudima i samoj zajednici.

Život posvećen borbi za slobodu je nužni uslov ljudskog i nacionalnog samoopstanka Crnogoraca u slobodi. Slobodna borbeno Crna Gora, „zbjeg slobode“ je zemlja veoma rano

ratnički oslobođenog kmetstva, slobodnih ljudi, slobodnih ratnika gorštaka. Riječ je o posebnoj atipičnoj revoluciji koja se odvijala kroz permanentnu četirtistogodišnju „borbu neprestanu“ su 400 ratova crnogorskog državotvornog naroda, njegove slobodarske tradicije, kontinuiteta, stalno revolucionisane evolucije, novovjeke vijekovne *tranzicione revolucije i specifične autohone crnogorske sekularizacije*.

Poslije najezde turskog agresivnog feudalizma i pada Crnojevića države iz temelja se drmaju feudalni državni i društveni odnosi u ovijem krajevima.

U nerazdvojnoj vezi sa ovijem stanjem, u procesu ukidanja feudalno-kmetskog odnosa, proces stalne borbe za slobodu protiv turskog i ostalog (spoljnog), a preko njega, i unutrašnjeg (domaćeg) feudalizma čini tok *specifične antifeudalne, socijalne, odnosno nacionalne revolucije i sekularizacije* u stiješnjenosti Crnoj Gori. Radi se o dugotrajnoj, stalnoj, kontinuirano-revolucionarnoj praksi slobodnih gorštaka, zajedno, do juče, viteza i slobodnih seljaka. Taj proces je tekao još od nepredavanog odstupanja crnojevićkog Dvora Prijestolnice sve do Cetinja iz kojeg se nastavlja „borba neprestana“.

Nacionalno-oslobodilačka borba protiv tuđina, istovremeno i podjednako je i borba protiv unutrašnjeg feudalizma, društvena, klasna, antifeudalna, građansko-agrarna revolucija za ljudsku, individualnu i nacionalnu slobodu, a ova se ne može ostvariti bez višeg (ob)lika društvene slobode, posredstvom „nacionalizacije“ i centralizacije države.

Ratnička tranzicija crnojevićke države

Nova reorganizovana, revitalizovana i reintegrirana crnogorska društvena, državna, crkvena i narodna zajednica suštinski je *ratni(čki) tranzicioni tok preoblikovanja crnojevićke države i njenog zbora* (čiji je korijen u *duklijskom zboru*) u

demokratski Opštecnogorski zbor (skupštinu) i Glavarski zbor (izvršnu vlast). Tu se stvara vrlo *atipična novovjeka* crnogorska tradicionalna zajednica, posve upodobljena „borbi neprestanoj“ za slobodu protiv osvajača i prisvajača. U odbrambenom *ratno sudnjem zajedništvu, izjednačenju, poistovjećenju i srođavanju slobodnih gorštaka* u „zbjegu slobode“ (zbijenoga naroda u „otsvud stiješnjenoj“ podlovcenskoj Crnoj Gori), začedila se, odnjihala i udičila *novovjeka* Crna Gora, koja je ujedno i protivfeudalna (bez kmetstva) iznutra i spolja, sasvim *netipično prirodnoistorijsko zajedništvo* posebitih oblika autentične javne (državne) vlasti, i opetovano bitisana oprirođena zajednica, posebite *sekularizacije* tzv. „teokratije“, crnogorskoga Vladikata i Principata, odnosno paradoksalnog *dinastičkog vladličanskog principata*, iznimnoga u pravoslavlju i hrišćanstvu uopšte.

Temeljna, izrazita karakteristika crnogorskoga tradicionalnog društva je *borba za slobodu*, kao način sopstvene proizvodnje života, samoopstojanja i cjelokupnijeh odnosa, protiv *spoljašnjih* (nacionalnih) *osvajača, unutrašnjih pomagača* („domaćega zla“) i izrabljivača. Čini temelj i bitni konstituens proizvodnje društvenog života, vlastite istorije, narodnog i nacionalnog bića Crnogoraca, njihovog cjelokupnog doživljavanja svijeta i života, filozofije i aksiologije slobodarskog tragičnog heroizma i humanizma (čojstva). Ona je, istovaktno, i osnova autohtonoga procesa sekularizacije, ponarođavanja i „jeretičnosti“ crnogorskoga etosa i duha. Njoj je prilagođen, u krajnjoj instanci, cjelokupni način života i duhovne manifestacije. Samijem tijem, u njezinoj funkciji su i *crkva, sveštenstvo i religija*, jer su *slobodarsko čojsko junaštvo* kruna ljudskih i etičkih vrijednosti, praktičnog ponašanja i djelovanja, osnovni, vrhovni i krajnji smisao života Crnogoraca. Slobodarsko ljudsko dostojanstvo, odnosno crnogorski „ljudski darvinizam borbe za samoopstanak ljudskog i crnogorskog roda

u slobodi“ („to je ljudska dužnost najsvetija“), ovđe je inherentni nužni proizvod borbe za slobodu. Sloboda je vrhovna kategorija, tako reći, *ontološka* pretpostavka, *junaštvo* je *sredstvo* njenog postizanja, a *čojstvo* njihov unutrašnji telos, sam dinamis, kao njihova aktualizacija.¹⁶ Osnovna maksima tradicionalne crnogorske životne filozofije i najveća mudrost je „biti slobodan“: „Život u skladu sa slobodom“, život uobličen po načelu i zakonu crnogorske *agonalne herojske zajednice* (u smislu agonalnosti može i ova maksima: „Biti /izbiti, tući/ u borbi za slobodu, znači, bivstvovati“.

*Dominantnost sekularnog,
narodnog crnogorskog bića i duha*

Iako je u Crnoj Gori bilo uspostavljeno specifično *udvojeno jedinstvo* svjetovne i crkvene vlasti, u liku vladike-gospodara, a manastirske škole bile jedine, ipak je tradicionalno narodno vaspitanje i obrazovanje, narodni duh uopšte, dominirao u Crnoj Gori sve do „sumraka herojskoga doba“ (u kojem su nacionalni heroji bili personalizovani bogovi, a bogovi personalizovani nacionalni heroji), do druge polovine 19. v. kada dolazi do etatističke instrumentalizacije bogoslovlja, religije i crkve (zv. „državne vjere“), pa i tada je zadržavao svoje „narodno jezgro“. „Princip narodnosti“ ugrađen je u narodni duh i život mnogo prije no što su otvorena tzv. narodna (svjetovna) učilišta.

Nalazeći se na razmeđu Istoka i Zapada, više na Zapadu prije Nemanjića, a više na Istoku od okupacije Nemanjića, Crna Gora je imala jedan kratak razmak *vizantijske religiozne mistike* (isihije, isihizma) u skritporijama Skadarskog jezera u doba Jelene Balšić, sestre srpskog despota Stefana Lazarevića, a šćerke

¹⁶ Telos, dinamis i aktualizacija su Aristotelove onotološke (metafizičke) kategorije. Aktualizacija u aristotelovom smislu znači ostvarenje, uobličenje *hile* (materije) u forme (formu) ispoljavanje mogućnosti u stvaranost.

kneza Lazara, koja je bila pod jakim manastirskim uticajem srpskog martološkog martirstva i vazalstva „turske Srbije“. ¹⁷ No, već od renesansnih prodora krajem 15. v. ipak se opredijelila za zapadni laicizam, prizemnost, odnosno, postaje sve više svjetovna, ponarođena i prijemčiva za zapadno prosvjećivanje opštenito. To je omogućilo da crnogorska crkva dugo vrši i svjetovne i vjerske funkcije; da vladike budu mnogo više gospodari no teolozi; da se crnogorska crkva, pa i vjera Crnogoraca, stavi bitno u službu *svjetovnijeh vitalnih zadataka borbe za slobodan samoopstanak*. Razni oblici posvjetovljenja i prodora laicizma odgovarali su sekularizovanom duhu Crnogoraca, ali ne i školskoj i drugoj administraciji izvanjcima (Srbima iz Vojvodine, Austrije i Srbije) koji su došli u Crnu Goru da sprovode, odnosno prenesu sholastičku teoriju i praksu iz drugih sredina. „Jeres“ je bila primjerena narodu, narodnom duhu i načinu življenja Crnogoraca („narodnom temelju“ i „načelu narodnosti“), pa su zvanična teorija i praksa često bile ono što narod vrće natrag i pruža otpore specifičnoj sekularizaciji.

Otpori procesu crnogorske autohtone sekularizacije, posebno jednoga dijela sveštenstva, crkve i religije, kao opozicione struje sekularizaciji političke „teokratije“, moraju se situirati u opšti kontekst crnogorske borbe za slobodu u koju se objektivno morala priključiti crkva, sveštenstvo i religija i time se u bitnom ponarodili, postala narod(nos)na crkva i vjera. ¹⁸

¹⁷ O ovom i drugom uticaju iz Srbije i drugih krajeva na tzv. „srpstvo u Crnoj Gori“ ne navodi se kod onih „naških“ etabliranih spisastelja o „samoprodukciji crnogorskog srpstva“.

¹⁸ Prema tome, puka je propagandna proizvoljna tvrdnja „crkvenih otaca“ na sva crkovna zvona i čaktare njihovih svjetovnih „advokata“ da je MCP SPC (još manje CPC) stvarala crnogorsku državu, već je i crkvu i državu samoprodukovala 13-tovjeka sopstvena crnogorska istorija crnogorskoga naroda koji je stvarao i crnogorsku državu i s njom i crkvu (koja nikada nije *bila iznad* ni države ni naroda crnogorskog ni crnogorske povijesti, osim kad

Narodni duh – načelo narodnosti tradicionalnih Crnogoraca

Tradicionalno shvatanje Crnogoraca je da „svaki narod svojim narodnim životom da živi, i da se ni jedan narod, bez opasnosti po svoj opstanak, ne može odreći narodnog temelja“. ¹⁹ U osnovu cjelokupnog vaspitanja i obrazovanja ugrađen je princip narodnosti mnogo prije otvaranja „svjetovnih (narodnih) učilišta“, jer su se vaspitanje i njegov suštinski cilj temeljili na oslobodilačkoj misiji crnogorskoga naroda. Princip narodnosti ostaće bitan i u novim, povarošenim uslovima života, ali „neće imati obilježja nacionalne isključivosti“. ²⁰ Iako su Crnogorci bili vrlo prijemčivi za „novi duh vremena“, oni su to činili uvijek na svojoj „svjetovnoj osnovi“, „narodnom temelju“, „jezgru narodnog vaspitanja“, odnosno *principu narodnosti*. Kao reakcija na svako odrođavanje i tuđinštinu, a razvijanjem ljubavi prema svemu narodnom, talas narodnog preporoda buđenje narodne svijesti imao je u Crnoj Gori vrlo povoljnu osnovu, već od ranije pripremljeni temelj.

je bila osvojena /okupirana/ od druge države i crkve i *konfundirana* u tuđu *imperijalnu istoriologiju* od koje se stalno oslobađala u „borbi neprestanoj“, pa evo i danas). U početku je Crkva bila ne samo klasično pasivna, nego i podložna turskom okupatoru (kao i ona u proturskoj Pečkoj patrijaršiji) kojem se obraćala za pomoć da štiti svoja imanja od slobodnih seljaka (još tada je bila jedini predstavnik kmetstva). No, naročito od borbena-oslobodilačkog vladike Ruvima II (zv. ruvinizam), crnogorska crkva se sve više, naročito od vladike-gospodara Danila Petrovića i njegovih sljedbenika, neposrednije uključuje u narodno-oslobodilački pokret protiv turskog i ostalog osvajača. Vođe tog pokreta su bili vladike-gospodari Petrovići kojima je bila opozicija stari jurisdikcijski poslušni red kaluđera i dio sveštenstva, uglavnom kao agenti stranih sila i u sprezi sa ostalim svjetovnim opozicionim strujama.

¹⁹ *Grlica*, Cetinje, 1889, 56.

²⁰ *Grlica*, Cetinje, 1889, 52.

Borci za navodnu i nacionalnu slobodu postaju „hrišćanski sveci, a nacionalni i slobodarski heroizam, poprima karakter religije svakodnevnog života, kult koji se zaogrće hrišćanskim ritualom, jezikom i religijom. Najveći junaci su borci koji „umiru za svoje i sviju nas pravo“. Takva smrt je mnogo uzvišenija „no veliko gospodstvo i bogougodnost svetogorskih kaluđera“, s obzirom da je „najstrašniji svetac koji mre za opštu i božju pravdu“. Nijesu kanon i crkvena dogma osnovni i najdublji motiv djelovanja, već „slušanje glasa domovine i poštene savjesti koja čoecka upućuje da čini samo ono što je narodu korisno“.

Otpori sekularizaciji:

sukob „crnih kapa“ i „crvenih kapa“

Još je patrijarh (pro)turske Pečke patrijaršije „slavenosrpske“ bačio anatemu na vladiku-gospodara Danila Petrovića što neće da se pokori Sultanu i da plaća porez i Porti i njemu, ali srećom nije mogao preći crnogorsku granicu.

Kad se vladika-gospodar Vasilije Petrović vrnuo iz Rusije, proćerao je iz Crne Gore kao izdajnika igumana Cetinjskog manastira, Teodosija Mrkonjića i njegovog brata iz Budve (koji je bio mletački špijun) zbog toga što je, u njegovom odsustvu, nagovorio neke glavare da donesu odluku o plaćanju poreza Porti i njemu čime je doveo u pitanje crnogorsku samostalnost.

Iz *Poslanica* Petra I saznajemo da je u Crnoj Gori bio prisutan jak sukob između „crvenih kapa“ i „crnih kapa“, odnosno između svjetovno-nacionalne, glavarske strane (nacionalnih „crvenih kapa“) i crkvene „kaluđerske vlasti“ („crnih kapa“), kao i zahtjev da se „crne kape ne miješaju u upravljanju narodom“.²¹ Još izričitije je to iskazano u čl. 17 *Zakona otačastva*

²¹ *Poslanice Mitropolita crnogorskog Petra I*, priredio D.D. Vuksan, Istorijsko društvo, Cetinje, 193 Poslanici XLIX – *bokokotorskom svještenstvu*

Petra I. Petar I je jači otpor specifičnoj autohtonoj crnogorskoj sekularizaciji od strane guvernadura Radonjića kojeg je Crnogorski zbor razvlastio, ali mu je Vladika sveti to tolerisao. Imao je tri teške zavjere od strane Ruskog dvora i Ruske crkve, čak i pokušaj kidnapovanja i transportovanja u Sibir. U odgovoru Crnogorskog zbora od 1804. sažimno se „otpozdravlja“ Sv. sinodu Ruske crkve da *Vladika podnosi račune samo crnogorskom narodu, i da su crnogorski narod i Crkva samostalni*.

I Njegoš je jednom bio konfiniran u Rusiji. Zvanični ruski krugovi u Beču i Petrogradu su sa velikim nepovjerenjem srijetali i agenturno ga pratili zbog njegovog reformatorskog rada u Crnoj Gori. Smatrali su da naginje revolucionarnom Zapadu, „liberalnoj partiji“, da nije čvrsti monarhista i kontrareformista. I njega su optuživali da je zabatalio pravoslavnu vjeru i crkvu u Crnoj Gori. I zaista je i u književno-filozofskim spisima i u crkvenoj praksi znatno odstupao od hrišćanskih kanona. Npr. da bi proizveo što više „mirskog sveštenstva“, koje može da ide i u rat (nasuprot, u manastirima uzdvojenog staleža „crnijeh kapa“, kaluđerskog reda), Njegoš je jedno jutro, odjednom, u jednoj grupi („na oruk“), na brzinu rukopoložio 62, a drugo 75 sveštenika.²² Na tu bogobrižnu i duše- starateljnu poviku pravoslavne crkve, posebno u Rusiji i Austriji, Vladika crnogorski je odgovorio da on ne krsti samo vodom i duhom, no svojim postupkom stavlja u dužnost budućim popovima, odnosno glavarima da često krste „vodom i krvlju“. To je doslovno ponovio i u jednom stihu u *Gorskom vijencu*. Pod nazivom „crnijeh“ i „crvenijeh kapa“ prisutan je taj sukob još od ranije, u vidu otpora političkoj sekularizaciji Šćepana Malog o čemu živopisno saznajemo iz Njegoševa *Šćepana Malog*:

od 12. 4. 1808. pominju se „crvene kape“, a u Poslanici CXLIX *Crnogorcima i Brđanima* od iste godine „crne ekape“, svakako i u drugim poslanicama.

²² *Rukopisi serdara Rada T. Plamenca*, odjeljak III, Vladika Rade. Isto navode i drugi spisatelji.

„Al' nakaž'te i prožente grdno Jerbo sreće nije u narodu
Crna kapa oda zla bjelegu, Kojim kapa rukovodi crna“
Koja laži među vama sije“...

Ovo je rečeno povodom otpora igumana Cetinjskoga manastira Teodosija „carskoj“ (svjetovnoj) vlasti Šćepana Maloga.

„Pravoslavno srpstvo“ i crkva, sa jednim dijelom popova, na čelu sa vladikom Nikanorom Ivanovićem, pružali su jak otpor političkoj sekularizaciji knjaza Danila, i bili učesnici pripreve kučke i bjelopavličke pobune i samog atentata na njega.

U sklopu ekonomske reforme, knjaz Nikola I Petrović sproveo i finansijsku reformu i štednju čija se racionalnost prepoznala i u crnogorskim manastirima u kojima su kaluđeri svedeni samo na 2-3 (zvanični glasnik javlja u naslovu *Crnogorci ne hoće u kaluđere*: „Na radost ili ne, kako ko hoće, javljamo da su u našim manastirima samo 2-3 kaluđera“).

Antagonizam svetosrpstva prema civilizacijskoj sekularizaciji

Dok je zapadno hrišćanstvo bilo osamostaljenije od državno-političkog uticaja i prilagodljivije sekularizaciji (još od usaglašavanja „odnosa vjere i razuma“, „dvojne istine“: „po Bogu /otkrovenju/ i čovjeku /svjetovnoj nauci/“), istočno-vizantijsko pravoslavlje je od početka bilo odbojno, isključivo i antagonističko prema sekularizaciji, što se nastavilo i održavalo sve do danas, čija je bitna karakteristika i/ili sama njegova bit: *svjetovno-sakralno sijamstvo* ili *spupčenost vjere, bogomolje, naroda-nacije i države*, dugo tzv. „carske (državne) vjere“ i njenog „carsko (državno)-crkvotvornog naroda“.

To je naročito ostalo izrazito, sve do danas, u srpskoj crkvi i državi, tzv. nacionalnoj „srpskoj vjeri“, „srpskom pravoslavlju“ ili „pravoslavnom srpstvu“ koje je u svojoj biti

rečeno *svjetovno-sakralno sijamstvo*, „identitet *svjetovnog i sakralnog*“ i/ili „lice i naličje“ jedinstvenog tzv. *svetosrpstva, svetog srpstva*, „*srpskog pravoslavnog naroda*“, naročito (*po*)*osvećenog, svetiteljskog svetosavlja*, „svetosavskog naroda“. Ovaj *svjetovno-sakralni identitet* određuje i *narod(nos)nonacionalni identitet* po mjerilu „srpske vjere“, odnosno prema njenoj pripadnosti. Danas je to, također neskriveno, rearhaizovano zamijenjeno mnogo korišćenom sintagmom „pravoslavni narod“ ili nešto bliže „svetosavski narod“ „po liku svetiteljske dinastije Nemanjića“ (podrazumijeva „(sve)srpski narod“ i srpski pravoslavni fundamentalizam). I samo tzv. *sveto-srpstvo* je spupčenost, jedinstvo i ideološko-politička kontura Srpskog (Dušanova) carstva i njegove Pečke patrijaršije i (pro)turske „Pečke patrijaršije slavenosrpske“, te martirsko-manastirsko-nebeska utopija obnove osvještanog „Slavenosrpskog carstva“, „zamjenom Turskog Srpskim carstvom Slavena turskih“²³ koje i jednom (svjetovnom) i drugom (sakralnom) stranom čine *jedinstveno, jednonacionalno sveto-srpstvo* u svesrpskoj Velikoj Srbiji, zbog čega i jest, po svojoj prirodi, imperijalno *sve-sveto-srpstvo* (svetosrpstvo).

Poistovjećenje srpstva sa srpskim pravoslavljem

Spupčenost i sraslost svjetovno-sakralnog „pravoslavnog srpstva“ ili „srpskog pravoslavlja“ konstatovali su mnogi srpski i drugi spisatelji. Navešću hrestomatski samo neke karakteristične primjere, koji su vrlo očiti. „*Sakralnim oreolom obasjana država i politički i etnički obilježena crkva* srasle su do te mjere u svijesti savremenika da je crkva poslije turskog osvajanja

²³ Navod iz t(r)ajnog državno-polijsko-agenturnog programa Velike Srbije *Načertanija* (1844), proširenog Niškom deklaracijom (1914) na svesrpsko južn(g)oslovenstvo.

čuvala i prenosila čitavu srednjovekovnu državnu tradiciju“.²⁴ „Taj stari srpski srednjovekovni tip, koji *identifikuje srpstvo s pravoslavljem*, osnova je onoj sinonimici po kojoj su gdekojim prostim ljudima našeg veka Rumuni, Rusi, *Grci – srpske vere* zato što su *pravoslavni*, i po kojoj uopšte ima *srpske vere*“.²⁵ „Usled nerazdvojne združenosti crkve i države u nemanjićkom periodu bilo je moguće da se *pravoslavlje* pojavi kao *bitno obiležje srpstva* i da se *verska pripadnost* nametne kao *kriterij razgraničavanja*“²⁶ „Srbin drži veoma mnogo na to što je hrišćanin, i to baš pravoslavni, i ide u tome tako daleko da, na posletku, čoveka ma koje narodnosti hoće da nazove Srbinom, ako je samo pravoslavac“.²⁷

Nastavljam sa daljim mimogrednim citatima. „Pa *badnjake srpske* nalogajte... te *svijeću srpsku* ugasiti... *Mlijeko ih srpsko* izgubalo... *Srpska sveta zemlja Palestina*“.²⁸ „Poradi mene bila bi neograničena radost da bismo svi *Slavenosrbi* učinili među sobom jedno pravilo knjigopečatanja, a osobiti *Srbi i Crnogorci*“.²⁹ „A vjere mi srpske, rad bih videti ove sokolove na junačkoj muc“.³⁰ „Imenom *Srbin* označavaju *pravoslavnog*, a

²⁴ *Enciklopedija Jugoslavije*, JLZ, Zagreb.

²⁵ Srbin Stojan Novaković, *Prvi osnovi slovenske književnosti među balkanskim Slovenima*, SKA, Beograd 1893, 125.

²⁶ Srbin Sima Ćirković, *Enciklopedija Jugoslavije*, prvo izdanje, knj. 7, 505.

²⁷ Jedan dio školovanih Crnogoraca u Srbiji prihvatio je srpsku udžbeničku propagandu da su svi pravoslavci (vezani za srednjovekovnu proširenu državu, crkvu, docnije (pro)tursku „Pečku patrijaršiju slavenosrpsku“, te i šire, svi štokavci) Srbi, pa i Crnogorci. Prpopagandni ishod ovoga najbolje je izrazio profesor beogradske Velike škole, Srbin, Vladimir Karić u svojoj knjizi *Srbija* (1877) citiranim stavom.

²⁸ Njegoš, *Gorski vijenac*.

²⁹ Njegoš, pismo M. Obrenoviću 1878.

³⁰ Arso Pajović, *Iz Crne Gore i Hercegovine*, Novi Sad, 1896, 166.

zatim navode imena *naroda (plemena)*...³¹ „Pitaš li ga za *vjeru*, Crnogorac će odgovoriti da je *Srbini*; pitaš li ga za *narodnost*, odgovoriće da je *Crnogorac*“³² „Od iskona pa i na primorju *Srbini* je bio samo pravoslavni, *Srpstvo* je značilo samo pravoslavlje, kao što u ovim krajevima (na istoku) znači i danas“.³³ Jovan Sundečić, književnik i sekretar kralja Nikole, također zbori o *jednačenju i skopčanosti pravoslavlja i srpstva*: „Rus spaja sa pravoslavljem *Slavjanstvo*, a *Srbini* vjeru sa *Srpsvom*“.³⁴

Prethodno rečena svjetovno-sakralna spupčenost je *nacifikacija (srpske) vjere i osveštana (srpska) narodnost-nacionalnost* koja se u „srpskom pravoslavlju“, srpskoj pravoslavnoj crkvi i posve sakralno *posvjetiteljuje, posvetosavizira* u liku srpskog sveca Save, „po liku Nemanjića“ i/li „svetosavskog nacionalizma“ i fundamentalizma. Ovo je jedna čista ideološko-politička propaganda kojom MCP SPC obezvređuje samobitni crnogorizam i autokefaliju CPC, pripisujući im uski (atarski) „etnofiletizam“ kojim hoće svespskim kosmopolitizmom da skrije, „po(pri)krije“ ne samo *samobitni (nesrpski)* posebiti *crnogorski narod-naciju, naciofiletizam* (koji i poriče i ništi) i njenu opšteznajnu i priznatu autokefalnu CPC, n(eg)o i njen fatalni *svetosavski veldržavni i velenacionalni nacionalizam i fundamentalizam, nacifikovanu srpsku carsko-vjersku naciju, etnogenetičko-državno-duhovno jedi(nstve)no svetosrpstvo*.

Ova „svetosrpska dogmatika“ je jedan od razloga populističke prijemčivosti svetosrpstva u srpskoj propagandi sve do danas, koja se nije promijenila ni milimetar dalje, no se, naprotiv, sve više i aktuelno izričito vrće svom srednjovjekovno-feudalnom „izvor(išt)u“.

³¹ P.A. Rovinski, *Černogorija v jeja prošlom i nstojaščem* II/1, S. Peterburg 1897, 651.

³² Jozef Holeček, *Černna Hora*, Praha 1876.

³³ Simo Matavulj, *Bilješke jednog pisca, Obod*, Cetinje 1975.

³⁴ Orlić, 1870.

Nacifikacija svetosavlja Nikolaja Velimirovića

Unutar „(sve)srpskog pravoslavlja“ ili „pravoslavnog svetosrpstva“, već i po njegovom suštom biću imanentno, dugo je prvačno i dominantno zv. *tvrd*o svetosavsko usmjerenje koje je bilo najagresivnije u svijem rizičnim, kriznim i ratničkim iskušenjima za ostvarenje svesrpske Velike Srbije i svetosrpskog bezuslovnog ujednjenja, kao nedavnih „devedesetih godina“ i nama neposredno aktuelnih.

Sam Bog je objavio hrišćanstvo, bogočojstvo, kao vjeru i ljubav među ljudima i narodima, kao „carstvo božje na zemlji“, kao Crkvu svega čovječanstva (Mat. 16, 18; Mark. 19, 15). Isus je apostolima zborio da vječite božje istine hrišćanstva šire *svijem narodima* (Mat. 28, 19), a ne da svetosavski osvaja i vjerski porobljava, denacionalizuje (posrbičava) okolne različite (nesrpske) narode i države, naročito istovjerne, i da to obogotvoruje na osnovu „svetog imperijalnog prava jačega i većega“.

Ovu, po sebi razumljivu činjenicu *postojanja različitijeh naroda*, kao prirodnoistorijskih datosti, Isusove vasseljenske crkve – svetosavlje je od posta(ja)nja prenađuvalo, preinačilo, sebi prisvojštilo, otuđilo i prepoznalo kao „jevanđelsko“ utemeljenje za svoju (srpsku carsku) „narodnosnu i državnu crkvu i vjeru“, za svoju neskroviti nacifikaciju, ujednjeni naci(onali)zmi, za sopstvenu neraspupčivost Boga, vjere, nacije i države „po liku Srpskoga (Dušanova) carstva“ i njegove Patrijaršije.

Upravo se na to poziva zna(ve)ni tvrdi svetosavac, široko obrazovani bogoslovac, dr Nikolaj Velimirović u svom spisu *Nacionalizam svetog Save – Srpski narod kao teodul*³⁵ u kojem

³⁵ Episkop Nikolaj Velimirović, *Nacionalizam svetog Save – Srpski narod kao teodul*, JHTUA, Hrišćanska knjiga, Beograd, drugo izdanje 1998. Nezvanično je proglašavan za srpskog sveca u tzv. „AB revoluciji“ Slobodana Miloševića, prenijete mu kosti iz inostranstva, i nakon paradoksalnog

sasvim opredijeljeno dokazuje „srpsko pravoslavlje“, srpsku nacionalnu religiju i crkvu, srpski vjerski naci(onali)zam. Zna(ve)nu strastvenu ukovanost Srpske crkve, vjere (srpske vjere – pravoslavlja), nacije, države, politike i totaliteta svesrpskog bića (apstraktnog svetosrpsstva), čije je razdvajanje i posvjetovljenje (sekularizaciju) izvršeno u Evropi još u 19. v. Upravo tu totalitarnu spupčenost svesrpskog sekularno-sakralnog „imperijalnog jedinstva“ veljačio je i prvačio do „Nebesnog carstva“, do „Nebesne Velike Srbije u središtu Carstva nebeskog“ srpski svetac Nikolaj Velimirović, poznati srpski bogoslov i vladika, koji je, kao četnički ideolog, emigrirao u inostranstvo. Suštastveno to čine i ovdašnji njegovi sustopičari i pristaše, tvrdi svetosavci, od vrha do dna SPC i aktuelnog srpskog režima.

N. Velimirović smatra nenadoknadivim nedovoljstvom što niko u Evropi nije uspio da stvori nacionalnu državu i crkvu: „Niko od evropskih naroda nije uspio u potpunosti u tome poslu onako kao što je uspio Sv. Sava“. Pošto Evropa nije uspjela, „tada su se intelektualne i političke vođe evropskih naroda riješile na korak očajnika, naime: na odvajanje nacionalnih crkava od države i na *stvaranje nacionalizma bez vjere*. U žalosnoj zabludi žive oni naši ljudi koji misle da je odvajanje nacionalizma od vjere i države od crkve – rezultat nekog 'progresa'. Nikakvog progresu, nego očajanje i samoočajanje. Što su tim postigli sinovi Evrope? Odvojili su crkvu od države, ali su odvojili i sebe od naroda“.³⁶ Vladika Nikolaj ubijeđeno nastavlja: „I ne samo da je nacionalizam srpski stariji od evropskog za punih 600 godina, nego je i savršeniji, jer je *jevanđeljski i organski*“.³⁷ Jedno poglavlje Velimirovićeve knjige nosi naslov *Organsko i*

„neokomunističkog svetosavskog četništva“ i zvanično proglašen za značajnog svesrpskog sveca, „oca srpske nacije i crkve“.

³⁶ *Isto*, 20.

³⁷ N. Velimirović, *navedeno djelo*, 21.

svešteno shvatanje nacije. U njemu se tvrdi da je (to) nerazdvojno jedinstvo *organskog* (u doslovnom, biološkom, etnogenetskom smislu) i *sveštenog* (vjerskog, crkvenog) koje je Srbima utemeljio i zacrtao sv. Sava: „Ovo svetosavsko *organsko i svešteno shvatanje nacije* upijeno je u duh i krv Savinog naroda i postalo tako prirodno kao disanje. Uistinu, duša je Srbinova disala tim osnovnim načelima svetosavskog nacionalizma kroz svih sedam minulih stoljeća“. ³⁸ Ova opšta tvrdnja nema pokriće i utemeljenje u srpskoj povijesti, njenom vjekovnom diskontinuitetu u zlovaktu „turske Srbije“. Ovakvu „organsku i jevanđeosku srpsku naciju“ nazvao sam nešto savremenije *teoetnogenetička nacifikacija svetosrpskog svetosavlja* po čemu baš i dobija neizvidanu dijagnozu „srpsku naciju s veljom greškom“ i „trajnim defektom“ sve do Nove Crne Gore“ (2006), a nažalost kobno iskušavana i u njoj.

Mač bez krsta je ništa

Nasuprot tome je evropski nacionalizam, koji je „protiv imperijalizma i protiv nacionalne crkve, jer nije učvršćen na jakom temelju“, a „jak temelj srpskom nacionalizmu je nacionalna crkva“; „mač bez krsta je ništa“. ³⁹ Znači, osnov srpskog naci(onali)zma je sijamstvo nacionalne crkve i države i „srpske (državne) vjere“, „organskog i sveštenog“. Tom „organskom (etnogenetsko, rasnom) i duhovnom jedinstvu“ grubo protivrjeći činjenica da su *Srbi posrbičili više etničkih zajednica, naroda, nacija i država* i različitih vjera u Srbiji i da su postajali posrbičeni Srbi, počev od Cigana, Cincara i dr, da je jedan od prvih ustava Srbije propisivao da nesrpski stanovnici Srbije postaju Srbi nakon 10 godina boravka u Srbiji“, a u okviru svetosrpstva prisajedinili su i posrbičili

³⁸ *Isto*, 21.

³⁹ *Isto*, 15, 21.

skoro sve Južne Slovence, svetosrbe Velike Srbije i svetosrpske Jugoslavije.

Na ovu svetosavsku osnovu i prethodno navedeno naučno utvrđeno poistovjećivanje srpstva i pravoslavlja (srpske vjere) mogao se lasno pozvati sv. Nikolaj Velimirović u svojoj bogoslovizaciji i svetosavizaciji naci(onali)zma svetog Save koji vjekovima prednjači prije ovog glorifikovanog Adolfa Hitlera: „Ipak se mora odati poštovanje sadašnjem nemačkom vođi, Adolfu Hitleru, koji je kao prost zanatlija i čovek iz naroda utvrdio da je *nacionalizam bez vere jedna anomalija, jedan hladan i nesiguran mehanizam*. I evo u 20. veku on je došao na ideju svetog Save i kao laik poduzeo je u svome narodu onaj najvažniji posao koji priliči jedino *svetitelju geniju i heroju...* A nama je taj posao svršio sveti Sava. Otuda je *nacionalizam srpski*, kao stvarnost, *najstariji u Evropi*“.⁴⁰

Adolf Hitler je odlikovao ordenom episkopa Nikolaja Velimirovića. Pokušavalo se, a i danas, da se ublaži ova glorifikacija genijalnog heroja, vođe njemačkog nacizma-fašizma tako što su provukovali tvrdnju da je taj Hitlerov orden N. Velimiroviću dat za njegov „humanističko-religiozni“ čin za uređenje groblja Hitlerovih vojnika u Grčkoj.

Međutim, episkop Nikolaj je podržavao *antisemitizam* pri likom obilazaka krvožednih, genocidnih nacističkih logora. Umjesto da se zbog navedenih zločina protiv ljudskih prava, zločina protiv čovječnosti i opštih hrišćanskih načela i prethodno navedenog svetosavskog naci(onali)zma, ekskomunicira iz SPC i raščini kao njen episkop, u jeku zloupotrebe tzv. antibirokratske revolucije i YU rata, vršeni su uporni pokušaji da se episkop N. Velimirović kanonizuje za sveca SPC. Potom su njegove kosti iz izvanjstva prenešene u Srbiju uz najveće počasti, molebane i liti-je. Poluzvanično su ga već tada u SPC smatrali svecem, da bi ga

⁴⁰ Nikolaj Velimirović, *isto*, 20.

zatim i formalno osveštali i obeštali za značajnog sveca SPC.⁴¹ Nije u pitanju ni Nikolajevo „uređenje groblja Hitlerovih vojnika“, niti njegov *antikomunizam*, koji je postao načelo i mjerilo svetaštva u SPC, nego njegova nacistička pisanija u knjizi *Nacionalizam svetog Save i srpski narod kao teodul*.

U toj Velimirovićevoj knjizi je izričito da je obogotvoreno svetosavlje „vjerski nacionalizam“ i „veljedržavna vjera“, teotnogenetička nacificacija svetosavlja, protivjevanđelistička (neekumenska) strana „srpskog pravoslavlja“, „pravoslavno srpski“ i/ili svetosavski fundamentalizam, antidemokratija, anti-sekularizam, antievropeizam, totalitarno vrtnje u rano vizantijsko srednjovjekovlje. Naslijeđeno sijamstvo države i vjere otvoreno svodi na spupčeno jedinstvo *etničkog, kao organskog, i jevanđelskog* koje „genijalno“ uobličeno u svetosavskom naci(onali)зму. Žestoki protivnik evropske sekularizacije i odvajanja države od crkve. „Srpski narod kao teodul“ tj. harmonija države i boga, odnosno „državne vjere“ koja srpski narod i Srbiju obogotvoruje u središtu „Carstva Nebesnog“.

Svjatovna i crkvena opozicija u Crnoj Gori kao lice i naličje krune sveto-srpstva

Pošto su u Crnoj Gori i okruženju opet rearhaizovane i napadno agresivno ojunačene srednjovjekovno-feudalne tendencije carističkog i patrijaršijskog svetosrpsstva, kao velikosrpsstva, sakralno-svjatovnog sijamstva, odnosno crkveno-vjerskog agresivnog velenacionalizma i svetosavskog fundamentalizma protiv građanske sekularizacije i njene žežene *kontrareformacije*,

⁴¹ Nasuprot tome, trajno se, sve do danas, izopštavaju, krvniče, posve obezvređuju, anatemišu Sekula Drljević, Savić Marković Štedimlja i svi koji su kritikovali velikosrpski nacionalizam i oslobađali zarobljeni crnogorcizam, strpajajući ih u jedan tabor, obor Sekule Drljevića i „crnogorskih ustaša“, koji se ne mogu ni upoređivati niti mjeriti sa zločinom sv. N. Velimirovića.

potrebno je samo elementarno podšetiti na ove termine i pojmove i vrijeme u koje nas vrću ove opet potenčene starinske tendencije, zloupotreba crkve i religije u svjetovne, i to velikodržavne i velikonacionalističke svrhe svetosrpskog teodula.

U sijamskom, svjetovno-sakralnom amalgamu, „grdnoj mješavini“ svetosrpstva spu(p)čeni su njegovi *svjetovni borci* u Crnoj Gori, „domaći, uljezni (priležni) i vanjski Srbi“, radi svesrpskog jedinstva, ujedinjenja i posrbičavanog *izmiriteljstva* (na jed/i/noj srpskoj narod/nos/no-nacionalnoj osnovi, svetosavski osveštanoj i obeštanoj), danas upodobljenog (eufemistički preimen/t/ovanog) *inkluzivizma*.

Politički buntovnici sa krstaškim molebanima i litijama

U skladu sa svetosrpskom „dvojnomo (dvoličnom) demokracijom“, svetosrpskim „kosmopolitizmom“, vjerskim monolitizmom i „univerzalizmom“, demagoško-farisejski, tobože nacionalnom „božjom crkvom“ „božjeg naroda“, hibridnim svjetovno-sakralnim sijamstvom svetosrpstva, svjetovni politički manipulatori sa većinskim opozicionim medijima, na jednom, i crkveno-vjerskim pravoslavnim svetosavskim fundamentalizmom MCP SPC, na drugom boku, samo su i bitno „*identični sijamski blizanci*“ (u)dvoj(e)nog (sekularnog i sakralnog) imena radi prividnog njihovog dualizma i razlikovanja, „lice i naličje“ istog borbenog *ordena svetosrpstva*, transparentno okačenog na prsima *političkih pobunjenika sa krstaškim molebanima i litijama* (jer „mač bez krsta je ništa“, a „nacionalizam bez vere je jedna anomalija“).

Stoga su oni svjetovni, i to politički-velikodržavni i velikonacionalistički protesti u odorama „crnokapićkih mantijaša“. Čak ni prividno ne kriju svoj međusobni svjetovno-sakralni „sijamski identitet“, „srpsku teoduliju“ i/ili nacifikovanu sraslost „etnogenetskog i duhovnog u svetosavskom nacionalizmu“ kako ga

od „90-tih godina“ (opšte ozvaničeno) veljačio srpski vladika, sv. Nikolaj Velimirović.

Konačno, u iskušavanoj fenomenologiji svetosrpskog svetosavlja, nakon *krova SPC*, to također izričito iskaza i *vrh srpske vlasti*: da je „Srpska crkva uvijek bila čuvar ne samo duhovnog života, *nego i nacionalnog bića srpskog*, koje je i *imenom i prezimenom srpsko*, ‘*biće srpskog naroda u Crnoj Gori*’“ i jedinstvene srpske nacije u ramu svetosrpstva koja podrazumijeva i nacionalnu teritoriju i zavisnost Crne Gore od Srbije preko srpskog naroda u Crnoj Gori, kako to u prvoj polovini februara 2020. junačno staroradikalски izjavi pre(d)šednik Srbije, Aleksandar Vučić, po matrici patrijarha SPC Irineja, povodom populističkih i pučističkih protesta sa štitom vjerskih molebana i litija. Naglašavanje da je „srpsko nacionalno biće i *imenom i prezimenom srpsko*“ podseća na onu krilaticu ondašnjeg predšednika Crne Gore, Momira Bulatovića da je *Crnogorac ime, a Srbin prezime*, a ujedno i na ono iz 1918. o monističkom bezuslovnom srpstvu koje isključuje ne samo Crnogorce i posebnu Crnu Goru, no i njen suverenitet nezavisnost. Doduše, ubrzo nakon Vučićeve nezvanične posete manastira u Crnoj Gori (sa svojom svitom „crnokapića“ i vojnih uniformi) verbalno-deklarativno (diplomatsko-demagoški) ogradio se izjavom da se Srbija ne može miješati u unutrašnje poslove Crne Gore, ali može i mora da brine i štiti svoj srpski narod u Crnoj Gori. A. Vučića je odmah komple(men)tirao ministar spoljnih poslova Srbije, Ivica Dačić, prastarim inverzivno izopačenim ukupnim sistemom vrijednosti i antitetečkom zamjenom teza (još od 1918) kojim se svesrpski iredentizam i crnogorski suverenitet pervertira u *velikocrnogorsku agresiju na Srbiju*. Dačić se i ne priupita: kako uopšte ima velikocrnogorstva i uopšte malog i veljeg crnogorskog nacionalizma s obzirom da i ne priznaju narod(nos)no-nacionalne Crnogorce koji su samo Srbi i „majušni đeličak svetosrpstva“?!

Kritički stupanj „ugrožene agresivnosti“ sveto-srpsstva

Napokon, u kritičkom stupnju „ugrožene agresivnosti svetosrpsstva, i sam politički vrh Srbije otvoreno je javno iskazao ovaj svetosrpski *identitet SPC i srpskog nacionalnog bića*, njihovo sijamstvo koje je među se u službi jedan drugog, zajedničke, iste ideologije i politike svjetovno-sakralnog sijamstva svetosrpsstva, kao veljesrpsstva, obostrano posve ozvaničene, legalizovane i legitimizovane Velike (i to homogene i nacifikovane) Srbije, potenčene kao i 1918, u zloupotrebi „antibirokratske revolucije“ (u ondašnjem tom duhu, kontrarevolucije), odnosno *kontrareformaciji* čiji je ishod YU-rat i razur(an)je Jugoslavije, kao dostignutog „maksimuma (sve)srpsstva“ (Vuk Drašković), i antisuverenistička histerija i agresija protiv suverene/nezavisne, evropske i natovske Crne Gore.

Satanska zloupotreba religije

Vrlo je nametljiva analogija i/ili upoređenje ovog rečenog procesa od 1918. do razura Jugoslavije i antisuverenističkog pokreta protiv referendumsko-demokratskog suvereniteta Crne Gore (2006) i aktuelnih tokova i tendencija otpora i rušenja *suverenističke vlasti i ukupnog suverenističkog režima*, naročito svjetovno-crkvenog otpora Zakonu o slobodi vjeroispovijesti, kojim se objektivno *privršava proces građanske i pluralističke sekularnosti, demokratije i suverenosti/nezavisnosti Crne Gore*. Naime, čitavi pr(ij)ethodni rečeni tok neprekidno se odvijao pod apсурdnim geslom „bezuslovnog, a dobrovoljnog ujedinjenja“, („prinudne dobrovoljnosti“, kao samodjela i samopriznanja). U toj matrici su znave ne kobne programske krilatice: „Moderna federacija, ili rat“, „Jugoslavija bez alternative“, „Crnogorac je ime, a Srbin prezime“, „Srpska Crna Gora“, „Crna Gora izvan

Evrope, Zapada i NATO-a“, a aktuelno krizna, također, *bezuslovno i ucjenjivački, bez alternative, svjetovno-sakralni imperativ: „odbaćanje Zakona o vjerskim slobodama, ili rušenje suverenističkog režima“*. I to, *bezbožničkom, satanskom zloupotrebom religije, Boga, „božje crkve“, „božjeg naroda“ u političke, i to, velikonacionalističke, nacističke i bezuslovne svetosrpske svrhe*. Sve ovo, opet, „dvojno demokratski“, u stvari antidemokratski, totalitarno, monopolistički, neravnopravnim i diskriminatorskim odnosom prema drugim vjerskim zajednicama (prije svega, CPC), farisejski demagoški, bez icesovog „intelektualnog i bogu milog poštenja“, najosnovnijim i opštezačnim lažima, obmanama, zabludama i pr/ijevarama.

Najviše što vrijeđa u istupima ovakve svetosrpske ideologije SPC, njenim svjetovnim opozicionim, civilnim i medijskim „advokatima“ jeste što se toliko superiorno odnose prema ostalim, naročito crnogorskim, građanima s nipodaštavanjem, s uvjerenjem da su *psihotički dementni i glupi*, da ih mogu na „zloumnosti i zločinačku udicu vući će oni (h)oće“, i to sve po starom načelu „prinudne dobrovoljnosti“, „samopriznate prinude“, „osviještene samokrivice“, kao što manipulišu i sa tzv. „samo krivicom samoproizvedenoga crnogorskog, naročito, petrovićevskog srpstva“. Mimogred da navedem samo neke primjere.

U potonje vrijeme mitropolit Amfilohije se predstavlja, čak i izričito zahtijeva, da ga titulišu (samo) kao Mitropolita MCP i da uopšte ne pominje SPC, no MCP, kao da se ne zna da je MCP samo đeličak i revnosna ekspozitura SPC u CG, iako ga s krova SPC i srpskog režima stalno izričito oporiču. Također, zajedno sa rektorom i parohom cetinjskim G. Perovićem izjavljuje da su crkve u CG *crnogorske* („a da čije su nego crnogorske“), kao da ima nekoga koji ne zna da je to do sada svojina SPC u izvanjskoj državi Srbiji. Ujedno oba ističu da su i oni *Crnogorci*, iako svi znaju da SPC institucionalno, i svojim Ustavom od 1947, smatra da su oni, i svi Crnogorci samo „crnogorski Srbi“, pomjesni

„Srbi iz Crne Gore“. Amfilohije odavno uporno, a rektor Perović tek sada, „širokogрудо“ i sa „svetosavskim usklikom s ljubavlju“ prizivaju i klikuju pravoslavne samobitne Crnogorce da oni nijesu njihovi neprijatelji, nego njihova braća, isto tako Crnogorci, i da su im širom otvorena vrata (bez Arkanovih i drugih oružnika) manastira i crkava (valjda?!) MCP i da zajedno drže molebane i nose litije, kao da su ko(j)eviteзовани samobitni Crnogorci postali *naglo potpuno dementni* od šoka pred razuzdanim „svesrpskim pravoslavljem“ i/ili „pravoslavnim srpstvom“ ali „svetosavskim narodom“, eufemizovano „pravoslavnim narodom“. Ovo i pored toga što samobitni Crnogorci smatraju da su *nesrpski* narod i nacija i da SPC institucionalno i svojim ustavom zvanično ne priznaje i genocidno ništi crnogorski narod i naciju; da je ona Crkva srpskog naroda čiji je zvanični zlonam i cilj svetosrpska Velika Srbija koja prisvaja i posrbičava sve prisajedinjavane narode-inacije; da SPC i njena ozvaničena ideologija svetosrpstva ne može da opstoji bez stalnog poricanja, ništenja ili posrbičavanja crnogorskog naroda/nacije i Crne Gore. Sve to kao da su *nesrpski Crnogorci* maloumni i neznaveni da je *svetosrpsko jedinstvo i izmirenje* ustvari *imperijalno jedinstvo, mir, sloga* koje baš *samoproizvodi (srpsko-crnogorske) antagonizme*. I na vrhu, da je pretpostavka i uslov pozivanja autokefalnih Crnogoraca u manastire i crkve SPC i za zajedničke molebane i litije zapravo njihovo *samoodricanje od autokefalne CPC* i to baš bez reorganizacije SPC u Crnoj Gori i protiv Zakona o vjeroispovijesti, a za zadržavanje njenoga dosadašnjeg monopolnog *statusa quo*; i suviše, to bi bilo ono najtragičnije: *samopriznanje samoposrbičenja Crnogoraca*, poput onoga iz 1918, opet po onom imperijalno-kolonizatorskom načelu „Samouništenja Crnogoraca i Crne Gore pomoću samijeh Crnogoraca“.

Hvala vi, do Boga, sa svetosavskim „usklikom s ljubavi“ na „samopriznatom“ posrbičenom prijateljstvu, inkluzivizmu i

izmirenju. Spuštavasma se mi na vaše uže, pa se posve uže pretrže. Prekršiste po(d)uku i opomenu Sv. Petra Crnogorskog protiv izdaje: „Crnogorci sami sebe sindžir o vratu stavljaju“. Patrijarh SPC, Pavle (još kao „živi svetac“) javno se oglasio tek, 2. 7. 1999, izjavom da *se odriče Velike Srbije, ako su zločini njena cijena*. Nije se, zanago, odrekao, jer bi se morao odreći i svog čina, i SPC i njene zvanične ideologije i politike bića svetosrpsstva neraspupčivog od same svetosrpske Velike Srbije

Dvolična demokratija i ucjena

Mitropolit MCP, Amfilohije već od suverene Crne Gore (2006) stalno podseća, opominje i kudi suverenističku vlast što ne ide putem „petrovićevske srpske Crne Gore“, a bio bi zadovoljan, kao i SPC, statusom SPC u Crnoj Gori u drugoj Jugoslaviji, samo bez spornog Zakona o slobodi vjeroispovijesti. Međutim, MCP zajedno sa svojom svjetovnom opozicijom i samom SPC uporno javno tvrdi, bez ikakvog osnova, da je ovaj predmetni Zakon donijet bez demokratskog dijaloga, javnih rasprava, konsultacije i mišljenja MCP. Ovo je samo jedan primjer njihove agresivne neistinitosti, širenja lažnih vijesti i potpunog diskreditovanja suverenističkog režima, jer je to sve suprotno mnoštvu javno registrovanih činjenica i dokaza o cjelokupnoj proceduri usvajanja ovog zakona. Štoviše, oni su od samog početka do kraja tog postupka, a naročito nakon usvajanja Zakona, upravo prostački i neposredno fizičkim nasiljem blokirali javne rasprave o njemu (posebno CPC), dali čitavu „knjigu“ (preko 80 stranica) primjedbi na prijedlog Zakona i domaćim nadležnim organima i Venecijanskoj komisiji, grubim i kriminalnim fizičkim nasiljem sprečavali Skupštinu CG da se izjasni i ne prihvati Zakon. Što više, njihove grube neistine su protivrječne njihovom gromovito javno propagiranom bezuslovnom kategoričkom imperativu, bez alternative: potpunim

odbaćanjem iz procedure ovog Zakona ili rušenje suverenističkog režima.

Ostvarenje ovog bezuslovnog i ucjenjivačkog imperativa nastavljaju dugovremenim svjetovno-sakralnim protestima u providnom demagoškom religioznom ruhu gradskim, uličnim molebanima i litijama da bi dospjeli do svog zvaničnog krajnjeg antisuverenističkog cilja ili njegovog osporavanja i prolongiranja zadržali svoj monopolni *status quo*. Tek tada, da bi demokratsko-vjerskom oblandom zamaglili svoj imperijalni-velikosrpski zlonaum (antidemokratski, anticrnogorski, antidržavni i antisuverenistički i antievropski), MCP počinje da stišava svoj političko-sakralni sijamski inat i staru bezuslovnost, demagoški „melemno“ ublažava rječnik, gotovo ne pominjući SPC, no samo MCP kojoj navodno ne smetaju nikakve nacije, ni crnogorska, jer je i Mitropolit MCP *Crnogorac*, kao i rektor Bogoslovlje, sveštenik G. Perović, samo pominju „božju crkvu“ i „božji narod“, Isusa (umjesto sv. Savu), naravno, kad je svjetovna srpska opozicija preuzela žestoku borbu protiv predmetnog Zakona i kad je njegove privremene eufemizme zamijenila SPC svojim neskrivenim *imperijalnim svesrpsstvom* i *svetosavskim naci(onali)zmom*. Čak su s vrha centrale SPC podsećali da ovo nijesu radili čak ni bivši komunisti, čime su priznali da su im dugo prolongirali i tolerisali njen monopol, privilegije i zloupotrebe, odnosno ozvaničeni velikosrpski rep iz ujednjene, prve u drugu i treću Jugoslaviju.

Zakon o slobodi vjeroispovijesti test za antidemokratiju

Kada je usvojen Zakon, SPC i njena ekspozitura MCP, srpska svjetovna opozicija u potpunosti je razgolitila svoje imperijalno sveto-srpsstvo, svetosavski nacionalizam, „pravoslavni narod“ kao pravoslavni srpski fundamentalizam, „srpsko pravoslavlje“, „pravoslavno srpsstvo“, anticrnogorcizam i antisuverenizam. Za

(pro)srpsku svjetovnu većinsku opoziciju nije bilo ništa novo, jer je ona neskrivena jedna strana, „lice ili naličje“ medaljona bezuslovno-totalitarnog i ucjenjivačkog svetosrpstva. To je ona „samopriznala“ da su pokorni vjerski poslušnici svog Mitropolita MCP i patrijarha SPC svog (srpskog) naroda, ali je za ostatak te opozicije (Demokrati i URA) sporni Zakon bio konačni *očiti test* za razgolićenje. Demokrati sa borbenim usklikom URA na suverenistički režim razgolitiše svoju, *totalitaranu bezuslovnost i neskrivenu ucjenu* koju ukrivaju, ponavljanjem da *suverenistička vlast stvara podjele*, kao da ne znaju da za dugi monopolistički status SPC u Crnoj Gori, koja stalno vrši diskriminaciju i genocidno ništi crnogorski narod(nos)nonacionalni identitet, što upravo reprodukuje (stare i nove) podjele; kao da ne znaju da sporni zakon upravo treba da privršava građansku pluralističku demokratiju, sekularnost i suverenost Crne Gore koje ugrožava upravo svjetovno-sakralna totalitarna SPC i vrće je u srednjovjekovlje. Kao i ostala većinska svjetovna opozicija i mediji, tako i Demokrati i Ura-ši nikada i nigđe ne puštiše glas protiv svjetovne i sakralne diskriminacije i ništenja autohtonog crnogorskog identiteta.

Navodna nečesova (unutrašnja) nesklada MCP i vrha SPC samo je privid njihove taktike i strategije MCP da zabašuri očigledno vanjsko ambivalentno i hibridno opasno miješanje SPC u crnogorska pitanja i da je to navodno unutrašnja stvar samodjelovanja „srpskih Crnogoraca“, samog „crnogorskog srpstva“ po onom starom kolonijalizatorskom načelu ostvarenja cilja „pomoću samijeh Crnogoraca“ i same „srpske Crne Gore“, kao i 1918.

Tobože vjerskim negodovanjem molebanima s litijama po ulicama gradova na sporni Zakon, nastavlja se iz tzv. „građanskih protesta“ od 2016. i 2019. u kontekstu jubileja „19182018“ *homogenizacija* „srpskog pravoslavlja“ i/ili „pravoslavnog srpstva“ čija je ideologija „velika Srbija“, potenčenje Dušanova

carstva, njegove ideologije svetosrpsstva (anticnogorskog i antisuverenističkog) radi rušenja vlasti, režima i suvereniteta Crne Gore i/ili njegovog osporavanja, zadržavanja i prolongiranja starog monopolnog *statusa quo*. Kao da niko ne zna, da svjetovna i crkvena Velika Srbija isključuje autohtone Crnogorce, samu Crnu Goru, a za njenu suverenost „ni mislit ne treba“

*Populistički i pučistički protesti
radi nastavljavanja homogenizacije*

Ulicama gradova vrše navodne mirne molebane s litijama, a zapravo su samo forma za satanske neskrivene svjetovno-političke govore i pozivi za rušenje suverenističke vlasti i režima, za diskriminaciju pravoslavnih samobitnih Crnogoraca i njihove CPC. Tobože pozivaju pravoslavne (nesrpske) Crnogorce da zajedno vrše molebane s litijama u manastiru cetinjskom, jer im oni nijesu neprijatelji, nego braća. Uslov i cijena toga je da se odreknu svoje CPC, sopstvenog narod(nos)no-nacionalnog i vjerskog identiteta (u krajnjem i državnog) i da se posrbljavaju (još nikad nijesu ni pomenuli ime takvih Crnogoraca i CPC bez punog obezvrjeđivanja, uvreda i neistina. Njihovu navodnu privremenu toleranciju prema samobitnim i autokefalnim Crnogorcima poriče i sam Ustav SPC koji otvoreno poriče i takve Crnogorce kojima je mjesto samo u Veliku Srbiju koja je ozvaničeni cilj SPC. U biti SPC je *posrbljavanje svojih vjernika* tzv. sijamskim svjetovnim i sakralnim svetosrpsvom. U toj službi nemaju nikakvog „intelektualnog i bogoumilog vjerskog poštenja“, no se služe beskrupuloznim lažima, obmanama, pr(ij)evarama. Ti „sveti crkveni oci“, otutašni s dugijem postima, samo čekaju da se upali svjetovni fitilj eksplozije da bi nas „prekađivali i prekrštavali barutnim tamjanom“...

I na vrhu, ako nemate ništa drugo (bez alternative) da milosrdno s božjim mirom ponudite „vašoj braći“, „prijateljima“, najljubaznije, demokratski i petroslavski, hvala vi, na posrbičenom bratstvu, prijateljstvu, „božjoj crkvi“, čvrstoj vjeri „božjeg naroda“, inkluzivizmu i izmirenju. Jer: „spuštavismo se mi na vaše uže, /umalo se uže ne pretrže;/ otada smo više prijatelji, / u glavu ni pamet ućeraste“. A imamo i mudru po(d)uku i trajnu opomenu protiv izdaje Sv. Petra Crnogorskog, koju pogaziste 1918. „Crnogorci sami sebe sindžir o vratu stavljaju“. Prišćamo ve, da se tek 2. jula 1999, nakon propalog JU-rata za Veliku (homogenu) Srbiju, „živi svetac“ Patrijarh SPC Pavle javno se oglasio izjavom da „se odriče Velike Srbije, ako su zločini njena cijena“. Nadamo se da ćete se i vi, vaša „Božja Crkva“, „Božji narod“ odreći od njenih zločina nad bratskom, „jedinovjernom, jedinoplemenom“ Crnom Gorom, njenom obnovljenom posestrimskom autokefalnom CPC.

Poklapanje i preklapanje svjetovnog i božanskog carstva

Nije SPC u Crnoj Gori „božja Crkva“, „božje države“, „u središtu Carstva Nebesnog“, kako je hvalospjevno predstavljao „naci(onali)zam svetog Save“ srpski episkop sv. Nikolaj Velimirović, glorifikator naciste Adolfa Hitlera, kojega je nedavno SPC proglasila za srpskog sveca, kao i mitropolita MCP Joanikija, stalnog „pobočnika“ italijanskog (Musolinijevog) vojnog upravitelja Crne Gore 1941. Za prvog je dokaz njegova, često objavljivana knjiga, a za drugog i nesporne zajedničke fotografije. Nije joj smetalo ni to što je Aleksandar Karađorđević ordenisao Musolinija što je uništio ostatak crnogorske vojske u egzilu u Italiji.

SPC, zajedno sa zločinima u Crnoj Gori, nije Crkva „božjeg naroda“, bogu-mila i „bogom data“, već i tijekom što je na početku obogotvorene carske (Dušanove i svetosavske) religije izvršila

genocid nad *bogumilima svoje i druge narodnosti*. To je činjala i čini i nad drugim okolnijem (priljubiteljskim) narodima drugog vjeroispovijedanja (i katolika), a naročito prema crnogorskom državotvornom naraodu.

Nema suverene CG bez suverenističke vlasti

Zakon o slobodi vjeroispovijesti i pravnom uređenju vjerskih zajednica CG (2015, 2016. i 2019) otvara epohalno novi ciklus za stvarnu pluralističku demokratiju, slobodu, sekularnost i suverenost CG, reafirmaciju CPC, (i) u bogomoljsko-vjerskoj oblasti, koja je dugo stenjala pod monopolom SPC čiji je zvanični cilj ostvarenje Velike Srbije. Osnovna nuž(de)na pretpostavka toga je istorijsko-epohalni proces, koja je stekla i uslov za star(insk)o kanonsko „istočno pravo(du)“: „Samostalna država – slobodan narod –autokefalna crkva“. Zakon je i uslov, nuž(de)ni ishod *privršenja građanske sekularnosti i suverenosti* Crne Gore i zato je njen neizbježni imanentni cilj. Bez suverenosti Crne Gore nema ni ovog predmetnog zakona, a bez njega ni stvarnog ostvarenja njene nezavisnosti. Oficijelno-populistički i pučistički otpor SPC i njenih opozicionih „advokata“ ovom zakonu sušto je otpor protiv suverene Crne Gore.

Bitno i odlučujuće pitanje je danas: *ko je za, a ko protiv suverene/nezavisne Crne Gore* čiji je najizričitiji i sintezički *test* „ugrožena agresivnost“ Srbije u njenom sveto-srpsstvu kao velikosrpsstva i, opet, kao i 1918, bezuslovno, svetosrpsko nasilničko-ucjenjivačko odbačanje predmetnog zakona. Naprosto, bez privršavanja pluralističke (građanske) demokratije, *sekularnosti i suverenosti* Crne Gore nema ni ovog zakona, i obrnuto, ni njihove pretpostavke *suverenističke vlasti*. Ponovo je aktuelna ranija opšecrnogorska krilatica *Nikad više 1918*, Jer, *nema suverene Crne Gore bez njene suverenističke vlasti, i obrnuto*. Ili, zar bi u svemu bitnom već iskazana antisuverenistička

(većinska) politička, medijska i ostala opozicija očuvala, i nastavila nezavisnost Crne Gore, ili bi ga u postojećim opštim uslovima svela na pusti formalizam, „drugu srpsku državu“, kako tvrde „crkveni oci“ i njihovi svjetovni i „naučni“ sustopičari „petrovićevsku srpsku državu (!)“, satelitsku Velike Srbije i njenog imperijalnog svetosavlja.